

L. D. B. V.
DISPVATATIO THEOLOGICA
DE
POENITENTIA
INFANTUM

Occasione Oraculi, Joel. II, 16.

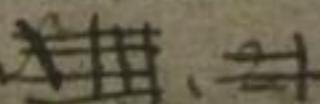
EX VERBO DEI
VERAM SENTENTIAM PROPO^NIT, EAMQVE
PRAESIDE
DN. MARTINO CHLADENIO
SS. THEOL. DOCTORE ET PROFESS. PVBL.
AEDIS OO. SS. PRAEPOSITO VIGILANTI^{SSIMO}
ET SENAT. ECCLES. ASSESS. GRAVISSIMO
MAECENATE SVO STVDIORVMQVE PROMOTORE
AETERNVM COLENDO

CATHEDRA BEATI LVTHERI
PVBLICAE DISQVISITIONI SUBJICIT
AVCTOR RESPONDENS

JOHANNES SCHROEDER

HELSINGORA - DANVS
PHILOSOPH. BACCAL. ET SS. MINIST. CANDIDATVS
DIE XII. DECEMBER. A. O. R. M D CC XIX.

VITEMBERGAE, STANNO GERDESIANO.

E.

oll. diss. A
57, 7

SLUB 153(1)

I. N. J.
DISPVVTATIO THEOLOGICA
DE
POENITENTIA INFANTVM

ACCESSVS.

uando Matth. XVIII, 3. Salvator dulcissimus discipulos suos de προεδρίᾳ in regno cœlorum disceptantes in ordinem redacturus atque ad infantes ablegaturus his verbis utitur: ἐξὶν μὴ σχαφῆτε ἡγεγένηθε ως τὰ παιδία, & μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ὄρων in eam descendo sententiam, Ipsum non modo *superbiam* & *ambitum* hoc dicto (in cuius explicacionem & meliorem intellectum, ipsius etiam pueri in medium advocati exemplum ob oculos illis sistit,) reprimere, verum etiam id docere voluisse, ne *infantes contemnamus*, vel officinam *Spiritus Sancti* illos præbere non

A posse

posse existimemus, sed potius certi simus, participes esse Regni cœlorum & frui donis gratiae applicatricis. Qua de causa v. 10. illo contemptu severo interdicit Salvator & rationem duplē addit, alteram petitam ex eo, quod *Angeli infantum semper videant faciem Patris coelestis in cœlis, adeoque cūrati gerere ipsorum tenerrimam jubantur: alteram ex eo, quod Filius hominis venerit, ad salvandum id, quod sit amissum: ut sic credamus, eum Puerorum & Infantum peculiarem habere rationem, & quæ ad salutem adipiscendam pertinent, media, non saltem liberaliter illis, æque ac aliis hominibus & adultis, offerre, verum etiam conferre, quicquid ad istum finem in illis subjectis proportionatum esse deprehendit.* Jucundum igitur est, meditando intueri, quænam illæ functiones sint, quas Spiritus S. in cordibus tenellorum talium suscipiat, quosque effectus producat. Et quamvis indaganti multa maneant imperspecta & impervia, si negotium regenerationis infantum evolvamus, licet tamē vestigia Scripturæ & clarissimorum in ea oraculorum sequi, & ex illis, quantum Analogia fidei duce & comite afferi potest, deducere ac demonstrare. Atque eo pertinebit Scrutinium præsens de Pœnitentia Infantum, de qua meditandi ansa subnata est, ubi accuratius paulo intueri cœpi Oraculum Joëliticum, quo Propheta divinus una cum Senibus effoetis etiam in congregationem publicam supplicationis causâ institutam parvulos & infantes adduci jubet. Illud vero pro viribus ingenii mediocribus Numinis auxilio ita excutiam, ut *Sectione Exegetica & Dogmatica* omnia sim comprehensurus. Qua de causa DĒVM benignissimum rogo, ut huic cœpto meo ex altis largissime benedicere velit!

SECTIO

SECTIO I. EXEGETICA.

§. I.

Ioēlis, Prophetæ gravissimi, vel ipsum nomen Interpreti pio meditandi ansam subministrabit, sive enim veritas cum HIERONYMO Prolegom. in Malachiam, Dominum DEVM, sive cum eodem Prolegom. in Joēlens ἀρχόμενον, incipientem, sive cum GEORG. FRANCO in Lex. Sancto p. 511. jurantem seu serio volentem, re vera nomen suum bene expressit, dum & in nomine Jehovæ ad Judæos est locutus, & initia donorum novi Testamenti in effusione Spiritus S. bene delineavit, & seriam voluntatem Numinis de agenda Pœnitentia populo annunciat. Cujus rei indicium præbet Caput hoc II. in quo non modo imminentia mala devastacionis describit, a v. 1. ad 12. verum etiam ad Pœnitentiam cobortatur v. 12-17. ac tandem populum solatur cum promissione corporalium beneficiorum v. 18-27. cum Spiritualium v. 28-32. Ita vero in altero hoc momento versatur, ut & pœnitentiam dicat a singulis individuis præstandam. v. 12. 14. & a congregazione universæ hunc in finem instituenda, nam præscribit officia omnibus in universum v. 15. Senioribus v. 16. Puerulis v. eod. Sponsis v. eod. Sacerdotibus v. 17. & quod puerulos in specie concernit, verba ex v. 16. in fontibus sic fluunt: אָסְפֵו עֲזַלְלִים וַיֹּנְקֵי שְׁרֵי LXX. Interpretes: Συναγάγετε νηπία Θηλαίζοντας μωσές. VULG. Congregate Parvulos & fugentes ubera.

§. II. Congregationis ad pœnitentiam instituendæ modum etiam quoad infantes Propheta per τὸ οὐσῖον exprimit, cuius significatio Colligendi nota est, usus vero

in Scriptura amplissimus. Operosum videmus Gvss ETIVM, Virum in his literis exercitatissimum, ut in tanta diversitate objectorum, quibus describendis hæc vox adhibetur, aliquam notionem velut generalem & abstractivam inveniat, quæ tamen, omni quoque conatu adhibito, alia esse non potest quam *coëundi seu faciendi ut aliquid coëat*, unde de *frumenti granis collectis Dent. XVI, 13. de lepræ ulceribus sanatis 2. Reg. V, 3.* ipsisque *leprosis alias separatis & rursus in consortium aliorum hominum receptis legitur Num. XII, 14. 15.* Neque impedit hoc assertum significatio *adimendi*, quam in nonnullis locis habet, & in ipso hoc nostro Joële c. III, 15. & præsentis Capitis vers. 10. ubi *de Stellis*, quibus splendor ademptus est, usurpatum, nam & hic conceptus collectionis locum habet, ut, sicut per expansionem lucis radii amittantur, ita illi velut rursus colligantur per tenebras. Designat in Codice sacro hinc inde speciatim *collectiones hominum* vario fine institutas, ut doctorum virorum, qui de rebus gravibus & ad sapientiam pertinentibus inquirunt & mutuas sententias conferunt. Ita enim τὸ ηὔδον interpretandum, quod habetur Ecel. XII, 13. Sanctorum ad DEVUM celebrandum Ps. L. 5. Seniorum ad Verba DEI audienda & judicium formandum. Exod. III. 16. Adeo ut plerumque talis *congregatio* universa uno eodemque fine sit confluens, qualiscunque demum iste sit. Ac præsenti quidem in loco quisnam finis fuisse dici queat, videtur esse obscurius. Nam primum intuenti equidem appetet, ac si saltem audiendi causa Ministros precantes convenire juberentur, ex Capite vero I. perspicuum est, ideo illam factam esse collectionem, ut & ipse populus *preces publice funderet, C. I, 14.* Ubi fere eadem locutiones, quæ in nostro oraculo habentur, paucis saltem illu-

illustrationis ergo additis. Quotquot igitur hic colliguntur, illis omnibus una eademque opera demandatum est, ut nimirum & pœnitentiam agerent, & externis quoque indiciis eam profiterentur, unusquisque suo loco & ministri ecclesiæ & auditores omnes.

§. III. Ad *sacram* igitur *congregationem* respicit Propheta, ut videatur fere pungere velle Judæorum conventus, & turbæ collectionem ad superstitionem exercendam, ad quam plerumque non tam ire quam currere solebant. *Jerem. II, 24. 25.* vel etiam *hypocriticam* in diebus afflictionis absque vera pœnitentia factam, quam perstringit DEVS *Hof. VII, 14.* & nominat גור על־דָגֵן ותירוץ Congregationem ob frumentum & mustum: non ex vera pœnitentia, sed ex more superstitoso & cupiditate saltem impetrandorum bonorum temporalium suscepitam. Hæc vero collectio populi Judaici debebat esse conjuncta cum vera intentione precum ad DEVMO spiritu & mente fundendarum, quod ex Capite priori, & hujus nostri v. 12. 13. satis luculenter patere potest. Unde dicitur Ecclesiam seu cætum debere sanctificari, in commate præsenti, hoc est: de gravitate hujus instituti debite commonefieri, ac rite præparari, ne illotis mente manibusque illud susciperent, adhibita etiam lustratione aliisque ceremoniis, quas interdum usurpatas esse legimus *Exod. XIX, 10.* Quorsum etiam pertinebat tubarum cantus, hic non minus mandatus, qui ritus buccinis canendi, uti quotidianus & menstruus in templo Hierosolymitanó erat, ita ad initia & finem plurium dierum festorum adhibitum fuisse tempore & læto & tristi observat HADRIANVS RELANDVS *Antiquit. Ebraic. Part. II. p. 188.* ubi quid inter חצצרות השופר & buccinas & tubas discriminis fuerit, siccо pede transimus, & ad scrutinium

A 3 rituum

rituum Judaicorum remittimus. Quod infantes concernit, opus erat, ut illorum collectio partim deductione, partim ulnarum & brachiorum deportatione fieret, prout aliquando factum esse legimus *Mattb. XIX, 13.* Ubi vox προσφέρεθαι adhibetur, quod & deducere & aliquo portare notat.

§. IV. Hoc tandem memorabile est, Spiritum S. hic cumulare Synonyma, unum eundemque *congregationis* actum designantia, & quod hic per τὸ Ἐσόν expressit, in præsenti nostro commate etiam per τὸ καβζ ut & אַרְקָן denotare velle, quorum illud a *Gysetio* sub hac radice, magno studio a τῷ Ἐσόν discriminatur, parvo equidem aut nullo emolumento, hoc vero absque omni dubio modum *colligendi per convocationem generalē & specialem*, imo etiam *individualē* denotat, quæ in urbe bene disposita, & in certas tribus digesta atque ordinata facile belli ac pacis tempore fieri potest, ita ut omnes ac singuli incolæ, vel ad nutum imperantis comparent, dato in hanc rem signo vel audibili vel visibili, dummodo notabili omnibus. Imo nostrum אַסְפָּה geminatur admodum emphatice, & quod antea in hoc commate de populo dicebatur: אַסְפָּה – עַמְּךָ, *Congregate populum*, illud nunc de infantibus prædicatur אַסְפָּה עַזְלֵלִים, *Congregate Parvulos*, de Senibus vero קְבָצָן קְנִים, *Congregate Seniores*, cuius variationis causa reddi vix potest, cum Spiritus S. in feligendis vocabulis peculiari interdum consuetudine gaudeat. Nobis sufficiet hoc annotare, quod hæc repetitio aut ejusdem vocis aut synonymarum vocum de uno eodemque actu non intuitilem aut molestam repetitionem tautologicam, sed exergasiam admodum ponderosam secum ferat, quæ menti, styli Scripturæ S. assuetæ non saltem non tædiosa, verum

rum summopere potius jucunda & grata habetur, præcipue cum hæc conglomeratio Rhetoribus συναθρωισται. nomine laudata non inter postremas virtutes sermonis, præcipue cum μεριçμῳ & aliis figuris conjuncta, refeatur.

§. V. Pertinuit itaque hæc convocatio etiam *ad Infantes*. Horum duas classes Joël noster constituit, alteram nominat יונקִי שְׁרֵיָה, alteram vero עַוְלָלִים. Videntur hæc duo differre *ut genus & species*. Nam τὸν οὐλόν seu οὐλῆν aut οὐλήν, promiscue *infantem*, etiam *adultorem*, notat, quod loca *Ez. XIII, 16. Hiob. XXI, 11. XIX, 18. Ps. CXXXVII, 9. Nabum. III, 10. Ez. LXV, 10. Ez. III, 12.* & alia plura satis docent, alterum vero describit *parvulos utriusque sexus abhuc lactentes*, & idem est ac Βρέφος Græcorum. De utraque denominatione non prorsus alienum est quærere, an proprie, an potius improprie capienda sit? Nam si prædicata adspiciunt Sociniani, quæ interdum in Scriptura tribuuntur infantibus, rationis captu non dimetienda vel asequenda, malunt non raro vocabulum *Infantis* improprie sumere pro homine adulto, aut rudi, aut faltem intellectu infantili prædicto, quam cedere veritati Deoque loquenti & afferenti. Hic vero cum alia effugia quærant, nobiscum proprie & absque ullo tropo pro infantibus teneberrima ætate gaudentibus sumere non dubitant, quod merito acceptamus. Est igitur עַוְלָל *Infans*, qui non modo ephebis & juvenibus, verum etiam adultis omnibus opponitur. Neque hic in oppositionem veniunt זְכִירָם & עַוְלָלִים quasi his duabus classibus universus populus contineretur, Virilis enim ætas ac stata & media matrūm & foeminarum ad neutram pertinet, sed quoniam, sub coetu convocando, & in publicum prodeunte regula-

regulariter intelligi solent adulti & in annis consistentibus constituti, & non sufficere hoc debebat, ut hi soli publicum cultum celebrarent, aliquid singulare hic geri vult Propheta, & jubet etiam convocari tales homines, qui aut raro aut nunquam producuntur in congregations, nimirum & senes, quos decrepita ætas a commercio hominum & conventibus publicis excludit, & pueros atque infantes, qui alioqui ob defectum usus rationis in cultum & coetum publicum non admittuntur. Hæc itaque solennia poenitentialia vult Propheta etiam frequentari ab infantibus, qui a Parentibus suis in locum congregationis, quem regulariter templum præbebat, aut manibus ducerentur, aut ulnis Matrum eo deportarentur, qualia erant παιδία, quæ a foeminis ad Christum deferebantur, ad benedictionem ab ipso impetrandam Marc. X, 13. 16.

§. VI. Parum aut nihil hic interpretes monent circa vim horum vocabulorum, liquidum enim est per שָׁרֵב יְנִקְשׁוּ *sugentes ubera*, infantes unius vix anni intelligi debere, cum ultra hoc spaciū materni nutrimenti usus plerumque jam olim cessaverit. Non attendere hic copulam voluerunt LXX. Interpretes, qua Spiritus S. usus, ut cum emphasi meminerit & puerorum & lactentium Infantum, unde suffecit ipsis vertisse textum nostrum σύνταγμα γένεται θηλάζοντα μαζές *Pueros ubera sugentes*, quæ tamen Propheta sollicite distingvit. Νήπιον enim omnis generis infantes designat, Prædicatum vero alterum omnibus infantibus in statu non competit, unde mentem Spiritus S. assecuti minus fuisse videntur, utpote qui utriusque classis infantes hic probe discriminat, atque pueros seu phellas & simul *infantes lactantes* in cœtum publicum afferri & deportari jubet,

jubet, in prioribus usum rationis quendam se exserere nullum est dubium, et si illum admodum imbecillem esse fateatur Apostolus, qui τὰ τὰς νηπίας ab illis, quae sunt τὰς αὐνδρός, solicite distinguit, neque tamen veretur τοῖς νηπίοις τὸ λαλεῖν, φρονεῖν, λογίζεσθαι adscribere, quae omnia sunt rationis. *I. Cor. XIII, II.* Posteriorem vero classem quare hic adjungat DEVS, & parvulos quoque lactentes reliquis ad cœtum publicum congregatis associet, plus movet admirationis. Sui enim obliuiosi sunt, qui ut fidem infantum forte in dubium vocent, & hunc quoque locum elidant, hos congregatos infantes pueros potius adultiores fuisse fingunt: nihil enim clarissimus quam quod lactentes ubera nequeant esse grandiores, velut hoc PISCATORI objicienti recte & graviter exprobrat PHIL. HENR. FRIDLIVS in Exegesi hujus Loci.

§. VII. Hic itaque mira dantur sententiarum divertia, ubi ratio exponi debebat, cur infantes & pueri in publicum adduci cœtum jubeantur? B. LUTHERVS Comm. in Joël. eum in finem factum fuisse scribit, ut excitarentur adultiores ad pœnitentiam, si cogitarent publicas calamitates etiam parvulos & Infantes tangere, & horum causa eo magis ad precationem seriam pro avertendis maliis publicis fuisse promotos. Tom. VI. Alten. p. 947. Plerique eo rem pertinuisse credunt, ut sicut lacrymis & ejulatu infantum DEVS ad levandam calamitatem permoveretur, sicut vel clamore corvorum ad dandum iis escam adducatur Ps. CXLVII, 9. cum apud Ninivitas ipsæ quoque pecudes a pabulo remotæ & ad jejunium compulsa fuerint Jon. III, 7. ut ipso suo rugitu & clamore tum DEVM ad Misericordiam, tum homines ad dolorem de peccatis & agendum pœnitentiam incitarent; Alii in eam descendunt opinionem, quasi vellet DEVS, ut illa adductione commonefierent Pueri de solennitate ista pœnitentiali, & adultiores aliquando facti, illius diei reminiscerentur, & filii suis in publica calamitate vicissim pœnitentia talis exemplum præberent. Aliis

B

aliter

aliter visum est, quorum tamen sententias in tanta brevitate, cuius lege nunc constringor, recensere non est integrum. Nec illa omnia prorsus incongrue, saltem si modeste liceat aliquid monere, hoc mihi visum est incommodum, quod ab ipsa poenitentia, ad quam populum adeo severe exhortatur Propheta, infantes sic videantur prorsus excludi, & videri, ac si ad *externum* saltem quoddam *spectaculum* adducantur, in quo nullæ sint ipsorum partes, præterquam videndi, neque tamen intelligendi quicquam, aut agendi, aut patiënti. Cujus rei dubium mihi conciliat adeo severum DEI mandatum de convocando populo ad poenitentiam tum agendam, tum contestandam, ad quod si infantes nulla ratione pertinuissent, vel alias finis quam poenitentia, respectu illorum datus fuisset, omnino Spiritum S. expressurum fuisse firmiter persuasum habeo. Neque me movere potest exemplum Ninivitarum, qui *pecudum quoque clamorem querelis suis permiscuerint*, nam neque leguntur id fecisse; neque si id fecerint, aut Divino mandato, aut approbatione illud factum esse ulla specie veri evinci potest. Neque etiam credere possum, cum armentorum clamore & boatu, ejulatum infantum cum senioribus congregatorum, in comparationem trahi licere, cum hic coram DEI oculis plus sane habeat considerationis, & diserte dicat Regius Psaltes: *ex ore parvolorum & lactentium DEVUM sibi comparare laudem & celebrationem Ps. VIII, 3.* Quæ verba proprie intelligenda esse cum LUTHERO aliisque Nostratibus firmiter credimus, & HENR. MOLLERO Crypto Calviniano aliisque falsas suas interpretationes, qui de hominibus simplicioribus exponunt, relinquimus, & minimel omnino assentimur RAVPIO, qui in h. l. putat, *metaphoricam illam explicationem non tollere litteralem, cum potius hanc solam locum habere ipsa Christi explicatio doceat evidenter Matth. XXI, 16.*

§. VIII.

§. VIII. Melior itaque & præstatior erit explicatio, qua Prophetæ mentem revera talem fuisse afferitur, quod *Infantes* eo fine debuerint adduci, ut cum adultis poenitentiam agerent; Non enim est ratio, quæ, alium scopum DEI fuisse in adultis, alium in infantibus, edoceat: cum universæ congregationi, cuius partem infantes debebant constituere, idem contingat mandatum, eadem dictetur poena, eadem proprie natura promissio. Satis mature hoc expendit HIERONYMVS, qui hunc locum Joëlis ita παραφεύζει: *Congregate populum,* ut qui dispersus peccaverat, congregatus peccare desistat. *Sanctificate Ecclesiam,* ut nullus in ecclesia non sanctus sit, ne forsitan impedianter orationes vestre: & modicum fermentum totam massam corrumpat. Coadunate sive eligite senes, ut non etas in eis sed sanctitas eligatur. Congregate quoque parvulos & sugentes ubera, ne ulla sit etas, quæ non convertatur ad Dominum. Parvulos & lactantes, de quibus in Psalmis & in Evangelio legimus: *Ex ore infantum & lactentium perfecisti laudem.* Quos Petrus rationali & absque dolo dicit lacte nutritos, de quibus Paulus loquitur: *Lac vobis potum dedi, non escam, quorum & Salvator meminit: ne contemseritis unum de minimis istis.* Oper. Tom. VI. p. 75. Non vult itaque HIERONYMVS excludi infantilem ætatem ab illis, qui convertuntur hic ad Dominum. Unde finis congregationis a Prophetæ præscriptæ abunde patet, nihilque supereft, quam ut penitus scrutemur, qua ratione poenitentiam ab infantibus exigi aut præstari posse, illæsa fide ejusque analogia dici & concedi queat, ne in excessu vel defectu aliquid peccetur.

SECTIO II. DOGMATICA.

§. I.

Quam difficile sit argumentum & grave præsens de poenitentia Infantum, protinus patebit, si ante omnia divortia

B 2

sen-

sententiarum recensuero, quæ inquirenti se obtulerunt. Nam quando quæstio instituitur: *An detur Pœnitentia infantum*, quales in præsenti oraculo describuntur recteque illis tribuatur? Affirmat hoc ex Calvinianis inter alios BENEDICTVS ARETIVS, qui in *Problem. Theolog. Loco XXXVII.* p. 214. Ubi de Pœnitentia prius fusius, sed non sine labe errorum egerat, tandem quæstiones quasdam movet, ad eas respondet, & ita scribit in prima mox quæstione: *Jam facile erit respondere ad quæstiones, quæ hic moveri solent, Primum ad quos pertineat ille actus pœnitentia?* Respondemus primum ex Joële ad omnes pertinere. Nam senibus, pueris, Infantibus etiam & sponsis eam prædicare jubet. Deinde affirmat hoc ratio: *Omnes sumus peccatores: Ergo omnes indigemus gratia, quæ impœnitentibus non datur.* Adde, quod Dominus ante diluvium omnibus in genere tempus pœnitentia proposuit 120. annorum, intra quod, cum non pœniteret eos, omnes ad unum perdidit diluvium, sola familia Noë excepta. Ita ARETIVS mentem suam exponit, & infantibus pœnitentiam a Joële præceptam tribuit, & una cum adultis vendicat.

§. II. Ex nostræ Ecclesiæ Doctoribus contra ARETIVM negativam tuetur PHIL. HENR. FRIDLIVS, qui in *Theol. Exeg. ad Joelem Class. IV. Objectionum* ad locum nostrum ita commentatur: *Aretius, ut evincat, etiam ad Infantes poenitentiam pertinere, hunc locum adducit, sed nullo successu.* Joël enim jubet congregari parvulos, non quasi poenitentia sint capaces, sed ut vagitu suo Deum iratum leniant, & Parentes ad preces fundendas magis incitent. Nec aliter alibi idem Theologus optime meritus sententiam suam exponit, nimirum in *Medullæ Theologiae loco de Poenitentia* p. 789. *Ques. 20. An in infantes cadat poenitentia?* Neg. *Quia poenitentia requirit agnitionem peccati & serium de illo dolorem,* sed hec non cadunt in infantes, utpote qui nec dextram nec sinistram norunt *Jon. IV, II. Objic.* ARETIVS I. *Infantes esse pecca-*

peccatores. 2. Congregate Parvulos. Joel. II, 16. 3. Infantes periisse diluvio. Resp. I. Peccatum illud non per poenitentiam sed per baptismum expiatur. 2. Scilicet ut Parentes ejulatu suo ad fervidiores preces fundendas excitant. 3. Infantes in diluvio perierunt, non quia non resipuerunt, sed quia nati erant Caro de carne, Job. III, 6. quæ non nisi per mortem penitus mutari potest. I. Cor. XV, 52. Ita Theologus sua laude non fraudandus Aretii sententiam affirmatiyam impugnat, de rationibus quædam deinceps afferenda.

§. III. Ad eandem negativam sententiam inclinat CASPAR ERASMVS BROCHMANDVS, Patriæ quondam decus & splendor System. Tom. II. Loco de Poenitentia. Quest. XXX. p. 181. Vbi quærit, an in ipsis etiam infantes cadat Poenitentia? & sic mentem suam exponit: postquam Are-
tium pariter tetigit, & concescit, infantes regenerationis &
renovationis esse capaces: At vero infantes, qui dixerit,
capaces esse poenitentiae, is, qua veritate id dixerit, non vi-
deo. Nam primo poenitentia requirit agnitionem & serio
de agnito peccato dolorem. At vero in infantes non cadit
agnitio peccati, nedum dolor, ortus a metu iræ Divine; qua-
re etiam Scriptura describit infantes, quod neque dextrum
neque sinistrum norint. Jon. IV, 11. Deinde nuspiam jubet Scri-
ptura infantes ΥΕΤΩΝΟΙ: sed quotquot existant in Codice Sa-
cro adbortiones ad poenitentiam, omnes & singula dirigun-
tur ad adultos, idque non sine justa causa. Nam cum infan-
tes per etatem non sint capaces hortationum ad resipiscen-
tiam frustra adhibentur. Deinde Aretii rationibus pene
iisdem verbis, quibus FRIDLIVS occurrit, nisi quod ad
exceptionem, quod infantes sint peccatores, & indigi gra-
tiæ divinae, quæ solis conferatur resipiscientibus, respondeat,
quod restitutio gratiæ fiat per lavarium Regenerationis Jo. III, 3. Non vero poenitentiam, cuius non sint capaces. De quibus ra-
tionibus inter se collatis non minus quædam infra dicentur.

§. IV. Addamus etiam Aretio repugnantem Joh. AFFELMANNVM, Theologum ἀγιοῦ Εἰσέροντος, qui, ubi disputationi solidissimæ, de fide infantum, quædam προσδίκη ματα addit, num. 13. p. 865. ita scribit: *Infantibus poenitentiam competere disputat ARETIVS P. I. probl. p. 114. Quem refutant Piscator Vol. I. Disp. loco XIV. thes. 34. p. 244. Junius. Tom. II. Opp. p. 890.* Aretio quidam ex Orthodoxis ad stipulari, quidam refragari videri possent. Nos Orthodoxos Theologos conciliare conabimur. Theologos dico, nam de D. A. L. non laboramus. Aretii autem sententiam ex augustis scripturæ tabulis refutabimus. Vid. August. L. IV. De Baptismo c. 24. Mallemus vero Beatum Theologum calamo illa consignasse, prout dubio procul oretenus, quæ hic promisit, & abunde & egregie præsttit.

§. V. Audivimus Calvinianum hanc quæstionem affirmantem & Orthodoxos negantes. Audiamus nunc Calvinianum negantem, qualis ex multis sufficere nobis potest SAMUEL MARESIVS callidus satis adversarius. Ubi hic in systemate suo de *Poenitentia subiecto* loco XIII. n. XXVII. p. 297. agit, ita pronunciat: *Poenitentia subiectum quod attinet, ut non negaverimus esse in infantibus regenerationis gratiam, cuius vi eluenda est inherens corruptionis nativæ macula, tamen actus illi resipientie, quos descripsimus, in infantes cadere non possunt. Etenim non norunt discriminem inter dextram suam & sinistram Jon. IV, ii. Nec Joel. II, 16. Infantes poenitentia capaces declarantur, cum parvuli & fugentes ubera ad jiciuntur populo & senibus, sponsis item & reliquis convocatis ad jejunium & ad diem interdicti, sed erant in coetum adducendi, ut sic Parentes scirent sua se resipientia mala imminentia aversuros & a se & suis liberis. Ita MARESIVS, qui, uti in aliis ad hanc doctrinam pertinentibus vehementer lapsus est, ita hic etiam, quod in eo merito desideraretur, alii deprehenderunt.*

§. VI.

§. VI. Audiamus igitur Orthodoxum, & in hac quoque cathedra bene meritum de ecclesia nostra Theologum PHIL. LVD. HANNEKENIVM affirmantem & sententiæ Maresianæ adversum: In *Observationibus* enim fidelibus, mox hanc animadversionem subjungit: *Subjectum Poenitentie non vult esse infantes Maresius: Respondemus autem, veram fidem in omni subiecto previam habere similem cordis contritionem, quæ cum infantibus afferatur Matt. XVIII, 6. Marc. XI, 42. Luc. XIX, 17.* Certe etiam poenitentia illis est afferenda, præsertim cum inibi adultorum via salutis exigatur ad methodum salutis infantum Matth. XVIII, 3. Ubi expresse æqualitas conversionis, quæ est in infantibus, requiritur in adultis. Et si in infantibus est gratia regenerationis efficax, quid efficere aliud potest, quam quod efficit in adultis? Salutarem scilicet pœnitentiam, Etsi per diversitatem capacitatis infantilis & adultæ actus illius gratiae varient, ut supra vidimus. Loca igitur allegata non negant infantibus pœnitentiam salutarem, sed exercitium rationis adultæ reflexum, & Infantes ipsi loco Joël. II, 16. in classem pœnitentium referuntur, etiamsi resipiscientiæ potior conditio ad Parentes pertinuerit, quorum erat a peccatis, qualibus Infantes obnoxii non erant, imposterum serio abstinere. Ita Theologus hic gravissimus non sine grano salis mentem suam exponit, & sententiam Maresii dejicit.

§. VII. Addemus alium, meritis & doctrina non imparem ecclesiæ nostræ Promachum, Jo. CONR. DANNHAVEVM. Hic vero in *Hodosophia sua*, Phænom. XI. p. 1269. hac ratione judicat: *Infantes a poenitentia frustra excluduntur, in quos aversio a peccato & fides cadit, quamvis non cum ea mentis reflexione, quæ est in adultis. Joël. II, 16.* Exeat sententia Augustini L. I. de peccati merito c. 19. Dicet aliquis, quomodo infantes vocantur ad pœnitentiam? nunquid tantillus potest aliquid pœnitere? huic respondendum, si propter ea

pterea pœnitentes non sunt, quia sensum pœnitendi nondum habent, nec fideles dicendi sunt, quia similiter credendi sensum non habent. Si autem propterea recte fideles vocantur, quia fidem per verba gestarum quodammodo profitentur, cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorum verba gestantium diabolo & huic seculo renunciare monstrantur? Hæc uterque non sine auxiliis & exquisito judicio differit.

§. VIII. Si alios nostrates consulueris, invenientur, uti pœnitentiam, sic quoque conversionem equidem non omnem, proprie saltem dictam, ab infantibus removere; Ita B. KÖNIGIVS: *Conversio & Regeneratio differunt ratione subjectorum: Regeneratio enim adultorum & infantum, conversio vero adultorum saltem est, quia infantes non dicuntur proprie converti.* *Synops.* p. 189. Nec aliter NIEMEYERVS: *Pœnitentia lapsorum ab infantibus exigitur, qui, quando ad baptismum ducuntur, per eundem quidem regenerantur, at tamen pœnitentia præcedente non ducuntur, sicuti nec proprie convertuntur.* *Theol. Moral.* p. 147. Idem alii faciunt re bene alioqui pensata, & non præter rationem, ut tamen videantur sic proprius rem ferire, & conversionem latius sic dictam, & pœnitentiam sui generis infantibus concedere velle.

§. IX. Et sane ita est negotium, si accurata lance ex verbo DEI libremus, comparatum, ut ab omni conversione, atque pœnitentia & ne quidem prima infantulos prorsus excludere queamus. Est omnino pœnitentia, remotis omnibus ambagibus, nihil aliud, quam effectus proximus passivus conversionis, quam suscepit Spiritus S. in cordibus hominum per verbum & sacramenta. Sicut itaque *conversio complete sumpta & contritionem & fidem producit*, ita etiam pœnitentiam essentialiter, his partibus constare necesse est. Unde etiam pœnitentiæ notio ὀλικὴ est famosior, tametsi altera μερικὴ, qua pro sola contritione sumitur, si recte capiatur & dextre applicetur, in verbo DEI fundamentum habeat, & ibi cum-

cumprimis ubi fidei contradistinguitur, juxta canonem GERHARDI : *Quando pœnitentia tribuitur effectus remissionis peccatorum, gratia Divina, aversionis vel mitigationis pœnaturum, vita & salutis æternae, non tamen diserta sic mentio fidei, in illis dictis pœnitentia nomine totum conversionis opus intelligendum est. Viciſſim quando fides in Christum pœnitentia disertis verbis adjungitur, tunc pœnitentia nomine altera pars illius tantum, videlicet contritio intelligitur.* Quanquam dissimulare non possim SEBAST. SCHMIDIVM, Theologum gravissimum non vereri in his ipsis oraculis, ubi pœnitentia fidei contradistinguitur, significationem non retinere μερικὴν sed ὀλικὴν. Nihil enim ipsi impedire videtur, quo minus in dicto : *Facite pœnitentiam & credite evangelio. Marc. I, 15.* non dicatur contradistingvi partem parti, sed partem toti, ita ut hoc primo ponatur & deinceps pars, velut medium ad salutem proportionatum, subjungatur. *Colleg. Bibl. N. Test. p. 261. sq.* Malunt tamen pii Confessores primæ notioni, nempe μερικὴν ibi locum dare *F.C.L.V. p. 711.*

§. X. Quando igitur conversio completa perficitur a Spiritu S. in corde hominis cujuscunque, atque sic poenitentia, ὀλικῶς accepta, producitur, simul regeneratio stricte sumpta peragitur, & fides datur atque accenditur, ut adeo conversionis ὀλικῶς acceptæ itidem actus duplex constitui possit, viciſſim vero, ubi μερικῶς sumitur, nihil aliud denotat, quam contritionis vera & genuinæ productionem. In qua ipsa sanctissima operatione Spiritus S. ita procedit, ut nunc nudum horrorem de peccato, etiamsi specifice nondum cognito, eum tamen serium verumque, excitet, absque actu tamen reflexo, tum intellectus, tum voluntatis, attentione ad se ipsum vel aliis ejusmodi actibus, quæ ex usu rationis simul promanant: nunc vero talem dolorem, qui oriatur ex accurato scrutinio sui ipsius, adeoque actu intellectus reflexo, & se per externa indicia satis conspicuum reddit. Di-

C

stin-

stinctum itaque est contritionis *formale a materiali*, actus reflexus non ad prius, sed posterius referendus. Et habet se hic negotium, sicut cum *fide infantum*, cuius *materiale cum formalis confundi* a Calvinianis & Pontificiis observat WILH. LYSERVUS in *System. Theol. Dogmat. Exeg.* p. 1273. utpote qui ad fidei partes materiales, quae in adultis se exercunt, attendant, cum tamen debeant ejus *formale considerare*, quod est *conditio passiva Christum recipiens*: perinde enim peragitur contritio, quam Spiritus S. in cordibus tenellorum infantum operatur, absque ullo apparatu, qui apud adultos poenitentes in peccatorum ad legem scrutinio, successiva agnitione & dolore, ejusque expressione constitit. Carentia nimirum actus reflexi negationem actus directi nequaquam inferre potest, nisi velimus multa absurdia admittere, quae quotidiana sensuum experientia talia esse demonstrat. Accedit quod hic, uti fides, ita & contritio se habeat passive, & ut actio consideratur, non *hominis seu infantis*, sed ipsius *Spiritus S.* Unde nulla ratione opus est, ut infantes, in quibus tale quid producit, habeant *actum intellectus & voluntatis reflexum*, & graviter solideque respondet THEOD. THUMMIVS Photinianis, qui regenerationem, & conversionem, quae sit mutatio totius hominis, infantibus denegant, ex hoc capite, quia *Infantes nesciant, quid dextrum quid sinistrum*; quod, quamvis non possint mutare mentem naturaliter, possit tamen *Spiritus S.* supernaturaliter carnem in ipsis facere spiritum, & mentem atque voluntatem convertere, *Impietate Photinian.* p. 598. Quam diu itaque certum est, *Contritionem non esse activam, factitiam & ab homine ipso elicitam, sed passivam & a Spiritu S. efficiam*, ut docetur in *Consensu repetito Art. XII.* p. 102. Certum est, Infantes tenerrimos ab ea non prorsus excludi posse, sive eos in baptismo spectes, sive post baptismum.

§. XI.

§. XI. Quando nimis in baptismō lavatur Infans te-
nells & aqua per verbum institutionis ac promissionis san-
ctificata, & elemento coelesti unita, adspergitur, vel mer-
gitur, absque omni dubio actu regeneratur, id quod Eccle-
sia nostra adversus integrum cohortem adversariorum du-
dum evicit, ac probavit. Regeneratio vero illa, uti *illu-
minationem* aliquam habet antecedentem, quod itidem omni
dubio caret; ita quoque aliquam infert *contritionem* & tri-
flitiam de peccato antecedente, quamvis hæc operatio per-
inde, ut aliæ, sensum oculorum nostrorum fugiat. Nam
uti *contritionem natura priorem fide esse* Thymmius loco
allato & DANHAWER. *Hodos.* p. 1273. probant, resque ipsa
docet, ita, quare Spiritus S. ordine inverso in Infantibus agat,
non apparet, cum par ubique sit potentia & gratia, qua hæc
efficere potest, perinde ut effectus fidem & tempore & na-
tura in sequentes, omnemque captum superantes produc-
re solet. Sapienter & graviter laudatus LYSERVUS: *Quoad
Infantes itidem baptismus est lavacrum renovationis, siqui-
dem per Spiritus S. operationem regnum diaboli in illis destrui-
tur & dominium carnis auferitur per operationem Spiritus S.*
CONTRITIONI ADVLTORVM CORRESPONDENTEM:
quod sane non immediate fit, sed per baptismum, ut Spiritus
S. medium, immediate enim Spiritus S. non agit, ubi media
adesse possunt. Per idem medium etiam Lux intellectus ad
Christi agnitionem, cuius exemplum in Johanne conspicuum
& fiducia voluntati ad apprehensionem Christi, sive fidei
illa conditio ληπτων simul a Spiritus S. donatur, qua Christum
recipere & sic per imputationem meriti ipsius justificari, atque
ita Spiritus S. templo & viva Christi membra esse queant,
fide eorum non quidem per actus externos hominibus, sed per
motus internos Deo sepe probantes & coram eo exerente. p.
1276. Quæ verba magni satis ponderis quæstionem nostram

mire illustrant, & qua ratione etiam contritionem aliquam baptismus producat, satis docent.

§. XII. Quando igitur infans per lavacrum sanctissimum regeneratur, justificatus & renovatus ac sanctificatus est, eo minus dubii reliquum est, adesse contritionem, adeoque poenitentiam totalem secundum suum formale consideratam. Uti enim post baptismum *Infantem actualiter peccare non dubitamus*, neque Socinianorum pestilens error vel tantillum veri habet, quo Infantes neque peccare neque proprie poenæ subjectum esse singunt. Ut CRELIVS de libertate Dei. Tom. IV. OOpp. p. 62. SCHLICHTINGIVS in Comment. ad c. V. Roman. p. 203. Ita poenitentia ad fruitionem justificationis novæ opus esse nemo facile ambigat, quam Spiritus S. una cum aliis sanctis motibus ex fide nascientibus producit. Hoc antea allatus LYSERVUS verbis satis dilucidis docet: *In renatis ut justificatis infantibus praeter actum illum internum ex E in fide donatum Christi justitiam modo nobis inexplicabili apprehendentem & effectus modo dictos producentem, procul dubio etiam excitantur moxus interni justificationem consequentes, & ad sanctificationem spectantes, ut Deum diligent cœn Patrem, quamvis per sensibiles motus extrinsecos id non exerant, nec quicquam de illo (pertinet enim ad actum reflexum) nisi prius informati fuerint, sciant aut referre queant.* p. 1445.

§. XIII. Prædicatum igitur verbum in ecclesia DEI tum legis tum Evangelii etiam ad infantes baptizatos & regeneratos pertinere, dubitari non debet. Nam si ne quidem regeneratio ipsa sine verbo fit, cum elemento aquæ nimirum conjuncta, imo in certis casibus solo verbo ante vel extra baptismum, quod exemplo Johannis patet, quem saliisse in utero non sine precedente verbo profitetur LUTHERVS noster in Artic. Smalcald. VIII. p. 333. certum omnino est, post baptismum peractum infantes per illum rege-

regeneratos ad pœnitentiam vocari per verbum in ecclesia DEI resonans. Neque tunc prorsus auditus verbi excludi debet, quandoquidem non protinus ad actus reflexi præsentiam vel necessitatem valebit consequentia. Benedixerunt Jacobus & alii Patriarchæ filiis & nepotibus verbis ab ipsis auditis & a Spiritu S. ipso interdum consignatis: non tamen sequetur, puerulos omnes aut intellexisse ea aut mentem sibi revocasse instar adultorum. Valebat vero nihilominus benedictio Patriarchalis & valitura fuisset, tametsi filioli illi bimuli fuissent, neque dubium & Patriarchas verba sua eodem modo atque tenore ad ipsos pronunciaturum fuisse. Neque aliter Christus assumpsit infantes, blandissimis exceptis verbis & iis benedixit, procul dubio *alloquendo*, ut sermonem audirent, etiamsi intellectu instar adultorum minime assequerentur, & effectum nihilominus sortita est benedictio. Modus vero, quo verbum auditum fuit applicatum, nos omnino latet *Marc. X, 16*. Ut ita, quando *auditum verbi removere* videntur Nostrates ab Infantibus, non sine grano salis intelligendi sint, nam aut loquuntur *de Infantibus nondum baptizatis*, in quibus Sacramentum Baptismi negotium conficit, non auditus verbi; tametsi ne hic quidem prorsus excludi queat: aut *de auditu cum intellectu ad verba pronunciata* instar adultorum attendente, coniuncto, qualis omnino excluditur. Id quod notandum putamus, ne Lector turbetur in lectione LYSERI, quando in discrimine inter adultorum & Infantum fidem constituendo inter alia negat, *hanc per verbum audibile produci p. 1440. & auditum verbi ad Infantes non pertinere* scribit *p. 1447.*

§. XIV. Quid itaque supereft in Infante per baptismum regenerato quoad operationem Spiritus S. discriminis, quam *absentia*, vel *præsentia actus interni reflexi & externi significativi*? Parum sane aut nihil. Videtur hoc

C 3

pene-

penetravisse LYSERVUS aliquoties allatus, cum scribit: *Fides pœnitentis a fide infantis eatenus differt, quatenus homo pœnitens, nisi reprobus sit, an in fide sit, tentare se, probare & cognoscere queat.* 2. Corinth. XIII, 5. Licet vero nositia illa reflexa intentatis obscurior sit, attamen in ipso illo tentato esse, licet non sentiat ex Scriptura dictis, que unice DEO causam fidei assignant, & quod illam in non rejicientibus producat, contra ipsas tentati objectiones probari potest & debet. p. 1530. Si vero eatenus saltem differt fides adulti & infantis, sequitur, fidem Infantis esse etiam Infantis pœnitentis, nisi velis fidem adulorum specie aliam a fide infantum facere, quod tamen præter alios, quos tacemus, multis argumentis gravissimis confutavit B. MICH. WALTHERVS Theologus hujus Academiæ celebratissimus, in disputatione de fide Infantum & B. QVISTORIUS in disputat. de eadem materia. Unde a verbo anni 1850 nequaquam excludendi erunt infantes, sive jam illud sic verbum mandati de agenda Pœnitentia, sive promissionis de Remissione Peccatorum & aversione poenæ, id quod haud obscure patet ex oraculis clarissimis Actor. II. 39. XXVI, 22. quæ ut fusi explicemus, brevitas instituti non permittit. Urgeri potest inter alia quoque Act. XVII, 30. 31. Ubi mandatum DEI de pœnitentia agenda ubique & ad omnes homines pertinente, restrictionem ad solos adultos non admittere videtur. Conf. SEB. SCHMIDIVS in Colleg. Biblic. N. T. p. 267. sq.

§. XV. Redeo jam ad oraculum nostrum, & Joëlem infantum quoque poenitentiam serio intendisse & voluisse minime dubito. Fuerant illi jam circumcisi & in gratiam recepti, adeoque opus habebant perinde ac adulti poenitentia, quæ decet regenitos, subinde tamen peccantes, & gratia & fide rursus excidentes, cui aliter, quam per poenitentiam ex ordine a Deo præscripto, subveniri non potest. Adeoque

que non sine successu urgeri possunt argumenta petita. I. *A mandato Dei* per Prophetam admodum serio de agenda poenitentia ab omnibus incolis adultis & infantibus, a cuius verbis clarissimis & simplicissimis nequaquam recedendum. II. a collectione æquali demandata ad publicum coetum, in quo & verbum Dei legale atque Evangelicum prædicari & poenitentia excitari, ut & adultis, quibus id datum erat, per verba & alia externa indicia demonstrari debebat. III. *Ab æqualitate calamitatum*, quæ sicut infantes æque immo sensibilius quam adultos feriebant, ita ab his etiam medelam poenitentiam requirebant. Ubi enim imminet & præsto est poena, ibi aliud remedium præter poenitentiam non datur. IV. *Ab æqualitate intentionis divine & demandatae collectio- nis infantum ad congregationem publicam*, volebat enim horum quoque & quidem principaliter misereri, ut ex aliis exemplis, speciatim Ninivitarum patet. *Jon. IV, ii.* Ubi vero Dei miseratio, ibi ante omnia a Spiritu S. expeditur operatio poenitentiæ. Hæc & alia momenta ex ipso hoc oraculo fluentia rem satis dilucidare possunt.

§. XVI. Si alia desiderentur, non pauca erunt præsto. Urgeri potest I. *Indoles fidei salvificæ*, quam natura antecedit, tempore interdum sequitur contritio, ubi vero hæc duo, ibi conversio, ibi poenitentia, quamvis latens in occulto. Placet locus ex LUTHERO allatus ab AFFELMANNO ad fidei infantum naturam demonstrandam, qui huc etiam spectat: *Quid hoc mirum est Spiritum S. in Infantibus esse efficacem eo modo, quem nos non intelligimus. Cum habeant vitam carnem & ossa, non tamen aluntur in utero eo modo, quo nos, qui in hac luce vivimus, alimur. Nobis non intelligunt, nobis mente ac sensu dicuntur carere, sed Deo non sic, cuius opus sunt. p. 846.* Si creaturis tribuatur gemitus, si clamare dicuntur ad Deum & exaudiri triticum & terra, *Hos. II, 21.* quæ non nisi tropice illis tribuuntur, quid ni Infantes in

in quibus Spiritum S. operosissimum esse certum, si enim fidem producit, quidni antecedentia, eaque ad ordinem salutis pertinentia?

II. *Solennis abrenunciatio in baptismo Diabolo facta & omnibus ejus operibus, quam AVGVSTINV S in loco supra allato recte urget, pollicetur enim infans peccatorum horrorem & aversionem non saltem in annis adultis præstandam, verum etiam in ætate infantili, hanc vero stipulationem non esse inanem a nostratibus adversus Calvinianos & alios defendit. Conf. Magnifici Domini Præsidis disputationes de ἐπεροτύματι baptismali per Abrenunciationem & professionem. Et MEIERV S de initamentis novellorum Christianorum.*
p. 62.

III. *Aequalis intentio Dei erga homines, ut convertantur & vivant, quam ad Infantes quoque pertinere quis dubitet? quando itaque per baptismum regenerantur, simul convertuntur. Conf. Calov. System. Theol. T. IX. p. 13.*

IV. *Mandatum universale de prædicando evangelio omnibus creaturis rationalibus, tametsi usu rationis nondum pollutibus, cum dudum a Nostratibus probatum, eum in negotio salutis quoad infantes speciatim non requiri, Mattb. XVIII, 19. 20. Marc. XVI, 15. 16.*

V. *Natura & indoles verbi, quod ubique habet hanc vim, ut lege terreat, & evangelio erigat, ab utraque hac operatione infantes excludi nequeunt. Recte igitur tribuitur Infantibus confessio cordis coram DEO, tametsi non expediti queat confessio oris. THVMM. Impiet. Phot. p. 597.*

VI. *Vocabuli μετανοεῖν indoles, quæ contritionem secundum suum formale spectatam simul importat, adeoque non fidem solam denotat. Atqui τὸ μετανοεῖν omnibus hominibus ex æquo annunciatur atque mandatur a Johanne, Christo & Apostolis.*

VII. *Fru-*

VII. *Fructus Baptismi*, qui est renovatio Spiritus S. ad cuius actus specialis etiam pertinet operatio pœnitentiæ subinde repetendæ & peragendæ. Unde LUTHERVS in Catechesi majori p. 550. *Resipiscientia aut pœnitentia nihil aliud est, quam regressus quidam & redditus ad Baptismum, ut illud iterum petatur & exerceatur, quod ante quidem incepsum & tamen negligentia intermissum.* Nil itaque facilius Spiritui S. quam vires in regeneratione datas etiam in infantibus ulterius augere & pœnitentiam novam largiri.

§. XVII. Si qua igitur supersint dubia, haud difficulter tollentur. Nam si dicatur I. *infantes ideo saltem congregatos fuisse, ut vagitu suo DEV M iratum leniant,* revera tribuitur vagitui, quod operationi Spiritus S. tribendum erat, DEV S enim non movetur vagitu, sed pœnitentia vera. Quod II. dicitur, *per parvulos adductos etiam adultos eo magis ad preces fundendas incitari,* non tollit in illis pœnitentiam, sed firmius potius eam ponit, sola enim præsentia parum facit incitamenti, sed plus affert impedimenti orantibus. Quando III. dicitur *agnitionem peccati & dolorem in infantes non cadere,* vereor, ne operatio Spiritus S. in infantibus nimium coarctetur & restrin-gatur, quid enim facilius quam dolorem perinde ac fiduciam, agnitionem peccati perinde quam agnitionem Christi operari? Etsi IV. objiciatur, *infantes neque dextram neque sinistram nosse:* absolute illud non esse capiendum facile quilibet videt, alioqui enim etiam omni notitia naturali & salvifica destituerentur infantes, quod tamen alter se habet. Quando V. dicitur: *Peccatum non per pœnitentiam, sed per baptismum, expiari, recte tribuitur Baptismo remissio peccatorum,* non tamen excludi possunt actus gratiæ Spiritus S. applicatorii reliqui. Si dubium

D

sit,

fit, VI. an Scriptura jubeat *Infantes metuere*, facile illud tollitur per universalitatem prædicationis ad omnes homines, a quorum numero cur excludi debeant infantes, causa non est, unde probari nequit saltem, & cum exclusione horum, ad adultos dirigi; neque sequitur VII. *frustra prædicari verbum, si infantes hortationes ad pœnitentiam non percipient*, efficacia enim verbi & operatio Spiritus S. quoad modum nos latet, cum vis illa sit interna & abscondita. *Hebr. IV, 12.*

§. XVIII. Sublatis his dubiis, quotquot memini extantiora occurrisse, hoc præterea notandum puto, quod supra adducti Theologi nostratis ecclesiæ præstantissimi, uti quidem prima videntur fronte, inter se non revera pugnant, unde conciliari inter se possunt. Qui enim negant, *Infantibus competere pœnitentiam*, procul dubio intelligunt tum *activam*, tum *passivam* cum *actu quodam reflexo*, tam *intellectus*, quam *voluntatis*, minime vero negant *operationem Spiritus S. producentem vel contritionem, vel contritionis*, qua est in adultis aliquod *analogon*, tum in ipso baptismo & per baptismum, tum post baptismum. Huc tendit procul dubio mens B. AFFELMANNI quando de hac materia loquitur: *Aretio quidam ex Orthodoxis ad stipulari, quidam refragari videri possent. Nos Orthodoxos Theologos conciliare conabimur: Aretii autem sententiam ex augustis Scripturæ tabulis refutabimus p. 865.* Illam vero mentem ipsis sedisse, ex mediis terminis apparet non obscure, quibus thesin suam probare intendunt. Et idem re vera volunt, quando *conversionem non omnem, sed propriissime dictam, infantibus denegant*; hoc est per omnia tallem, qualis exercetur a Spiritu S. in adultis, quibus verbum legis & Evangelii primum prædicatum est, quo recte percepto & ad mentem revocato voluntaria confessione prius edita

edita ad Baptismum ducentur, ubi in Infantibus e contrario sufficit Baptismus, qui omnia necessaria perficit, et si sensuali quadam perceptione id non advertant aut adstantes, aut ipsi etiam Infantes. Oeconomia enim illa, quam Spiritus S. in tenuis cordibus suscipit, ex omnium Orthodoxorum confessione omnem oculorum & rationis sensum longissime fugit & fides nostra verbo credere, non vero rationis dictamen circa definiendum τὸ πῶς regenerationis audire debet. Job. III, 9. seq. Cum igitur idem velint alii, qui affirmativam tueruntur & facile largiantur, poenitentiam cum omnibus suis materialibus non dari in Infantibus, quæ se exerunt in adultis, sufficit utrinque esse in confessio, quod Spiritus S. non modo per baptismum, quo infantes regenerantur & fide donantur, verum etiam post eum per verbum in iis operetur contritionem, sui quidem generis, eam tamen veram in aversione directa peccati consistentem, quam deinceps fiducialis inclinatio ad objectum salvificum excipit: ita ut integra nihilominus poenitentia sit, quæ in Infantibus quoque lactentibus a Spiritu S. producatur, perinde ut placent Deo laudes ex ore tam tenello proficiuentes, neque frustra præceperit Joël, ut in congregacionem publicam etiam deportentur Infantes, cum ipsi etiam partem ecclesiæ, eamque non prorsus postremam, confiant.

§. XIX. Unum superest, quod vel tribus, ut ajunt, verbis expediemus. Sedere Calvinianis hunc errorem, certissimum est, quod fidem Infantum negant. Non est itaque, cur miremur, MARESIVM & plures alios poenitentiam quoque infantibus denegasse: Mireris vero eo magis, quomodo salva sua hypothesi inter se digradientur, & quod MARESIVS negat, ARETIVS affirmare non vereatur.

tur. Neuter vero ideo ab erronea sententia absolvi potest. Etsi enim ARETIUS in eo non male sentiat, quod credit, cadere poenitentiam in Infantes, atque sic re vera causam suam destituat (Si enim adsit poenitentia, quomodo cunque etiam definiatur, qua fronte quæso negari possit adesse fidem?) male tamen concipit formam poenitentie, eamque in his tribus tanquam partibus integralibus reposuit, dolore de admisso peccato, emendandi proposito & spe veniae atque sic ad alterum extremum prolabitur, cum ea ad ipsam poenitentiam refert, quæ potius ex ipsa fluunt ac promanant, ut reliqua, quæ a veritate coelesti abludunt, taceamus. Habeant itaque illi sua seque mutuo impugnent! Constat illorum exemplo, quantum cespitet ratio, quando de operationibus Spiritus judicium ferre audit. Cui ob illam, quam in Infantibus quoque exhibet, ineffabilem Sapientiam, Laus, honor, & gloria sit in Secula Seculorum!

TANTVM.

Dogmata

Dogmata privatim Me Präside pura tueris,
Verborum & solvissimenter sagace plicas.

Ingenii vires nunc publica scripta probabunt,
Applaudit Docto Leucoris Alma Viro.

GEORG. FRIED. SCHROEER, D.

Quid rari ingenii vires, studiumque laboris
Quid valeant, studio, prodis, Amice, Tuo.
Gratulor hos ausus, & toto pectore Numen
Obtestor, cœptis annuat usque Tuis.

Nobilissimo DN. SCHROEDERO Domestico
exoptatissimo de Poenitentia Infantum publice,
cum Eruditorum plausu, commentanti, paucis
bis applaudefebat

JO. CHRISTOPH. WICHMANN SHAVSEN,
LL. OO. Prof. Publ. & Fac. Phil. Sen.

Pœnitent Infantes: non Infantile Probiema
Discutis & fandi Doctus adulta sapis.
Sic Te curriculi nec pœnituisse Paterni,
Nec Patriam monstras pœnituisse Tui.

Amicissimo Domino Collegæ IOHANNI SCHROEDERO
non pœnitendum peregrinationis fructum gratulatur

PETRVS CLOD,
Rector Scholæ Helsingoranæ

Accipe, mi SCHROEDER, votum, quod postulat actus,
Quo TIBI LVHERI DIVA CATHEDRA patet.
Vt TIBI pro meritis pateat sacrata CATHEDRA
Optat, qui TVVS est, ex animoque cupit.

Ita cœptis Nobilissimi DN. CANDIDATI, Popularis sui
perquam dilecti, festinante calamo applaudefebat

C. B.

Hafnia Danus.

Ingeni-

Ingenium monstras doctum viresque viriles,
Dum recte, *Infantes pænituisse*, doces.
Dignum laude virum Patriæ sibi Mosa reposcit.
Jure, sed abreptum Leucoris Alma dolet
Augeat is dotes & cœptis annuat *Infans*
Quem Christi cœtus totus in orbe colit.

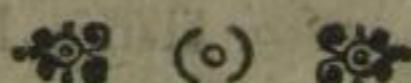
DETLEVVS GOTTHARDVS ZWERG,
Helsingora Danus, Opponens.

Edoctus Gladium Divini stringere verbi,
Signa hæc virtutis das manifesta tuæ.
Audax aggrederis parvæ Christi gregis hostes,
Ex acie, fama non sine, Victor abis.
Macte nova virtute! Tibi nam nexa corona est,
Fortibus in Patria præmia digna Viris.
Proximus occidere ut fulget Sol splendidiori
Lumine, quæ nitide signa sequentis erunt.
Lucis; Sic specimen doctrinæ tu prius edis,
Linquere quam doctas vis Heliconiadas.
Omine quodque bono portendat mox abeunti
Tam Tibi, quam Patriæ, tempora fausta. Vale!

P. PETERSENIUS, Alfa - Danus.
Opponens.

Ut patriæ poteris sacras animare Cathedras,
Atque gregem Domini pascere, rite precor.
Amplificet summum numen collata brabæa
Quæ dudum meruit cura labore Tuus
Sic crescente tua fama, mea gaudia crescent
Sic & amicorum plaudit amica cohors

RVDOLPH FRIEDRICH JESSEN,
Philosophiæ Cultor.
Sonderb. Danus.

Coll. Olm. A 157,7